

Dr hab. Ewa Ratajczak, prof. nadzw. ITD
Instytut Technologii Drewna
Poznań

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgr Ewy Grażyny Runo
p.t. „Czynniki wpływające na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych
świadczących usługi na rzecz Lasów Państwowych”,

napisanej pod kierunkiem naukowym dr. hab. Janusza Kocela, prof. nadzw. IBL
w Instytucie Badawczym Leśnictwa, 2013

(105 stron tekstu i spisy źródeł wiedzy, rysunków i tabel oraz streszczenia w j. polskim i angielskim)

Dobór problematyki badawczej i tematu rozprawy

Recenzowana rozprawa jest poświęcona problematyce podejmowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach usługowych oraz czynników wpływających na ten proces. Choć wybrany obszar problemowy jest stosunkowo silnie reprezentowany w polskim piśmiennictwie, to jego odniesienie do przedsiębiorstw usług leśnych wnosi znaczący wkład w dotychczasowy dorobek nie tylko w dziedzinę nauk leśnych (ekonomika leśnictwa), ale i nauk ekonomicznych. Oceniana rozprawa ma bowiem wymiar interdyscyplinarny i łączy w sobie elementy typowe dla obu dyscyplin naukowych. W pierwszym przypadku wynika to z przyjęcia za domenę badań – specjalistycznych przedsiębiorstw funkcjonujących w najbliższym otoczeniu leśnictwa, w drugim natomiast jest to efekt fundamentów teoretycznych prowadzonych badań, którymi są teoria branży i teoria wyboru, a także skutek zastosowanych metod badawczych właściwych dla nauk ekonomicznych. Interdyscyplinarność opiniowanej rozprawy doktorskiej jest zaletą pracy i przyczynia się do bardziej wszechstronnego ujęcia analizowanych kwestii.

Rozprawa odnosi się do problemów ważnych zarówno w wymiarze poznawczym, jak i aplikacyjnym. W warstwie poznawczej w kategoriach ekonomicznych problematyka rozprawy wiąże się ze stale aktualną kwestią roli inwestycji (zwłaszcza inwestycji w techniczne uzbrojenie pracy) w rozwoju gospodarczym, a także wpisuje się w nurt badań dotyczących dokonywania wyborów oraz kwestii ryzyka w podejmowaniu decyzji. Zagadnienia te mają szczególne znaczenie w odniesieniu do przedsiębiorstw funkcjonujących w otoczeniu sektora leśnego. Specyfiką gospodarki leśnej jest bowiem złożony, determinowany przyrodniczo i stosunkowo długi proces produkcyjny, natomiast w działalności operacyjnej i strategicznej przedsiębiorstw z otoczenia leśnictwa z reguły

występuje perspektywa krótkookresowa. Wyjątkiem jest proces podejmowania decyzji inwestycyjnych, którego cechą jest relatywnie długi okres. W Polsce dodatkowym uwarunkowaniem działalności jest dominacja przedsiębiorstwa (producenta) leśnego o państwowej formie własności, podczas gdy w jego najbliższym otoczeniu – zarówno w sferze produkcji jak i usług – funkcjonują liczne, zasadniczo prywatne podmioty gospodarcze. Ta swoista asymetria, będąca przejawem niedoskonałości rynku, powoduje określone skutki w relacjach między przedsiębiorstwami usługowymi a Lasami Państwowymi. Wydawałoby się, że taki układ powinien sprzyjać procesowi podejmowania decyzji inwestycyjnych. W warstwie aplikacyjnej walory rozprawy wynikają zatem z dociekań dotyczących sfery regulacyjnej, tj. działalności przedsiębiorstw obsługujących proces pozyskania drewna w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe.

Inwestycje są nakładem gospodarczym ponoszonym w celu utworzenia bądź powiększenia majątku trwałego przedsiębiorstwa. Wynikają z oczekiwań związanych z takim działaniem oraz przyjętej strategii – odtworzenia i utrzymania istniejącego stanu bądź rozwoju i ekspansji na rynku. W większości przedsiębiorstw, a szczególnie w przedsiębiorstwach usługowych, istotne znaczenie mają tzw. techniczne środki produkcji (maszyny i urządzenia). Są one na ogół wysoce kosztowne, stąd proces decyzyjny dotyczący nakładów na ich rozwój powinien być oparty na ugruntowanej wiedzy. Pogłębianie wiedzy o zjawiskach i prawidłowościach występujących w procesie decyzyjnym w przedsiębiorstwie oraz o czynnikach endogenicznych i egzogenicznych wpływających na jego przebieg jest stale potrzebne. Potrzeba ta jest szczególnie duża w okresach zwiększonego ryzyka wynikającego z dekonunktury, spowodowanej chociażby - tak jak ostatnio - globalnym kryzysem gospodarczym i dużej niepewności co do przyszłego popytu.

Na tym tle, wybór problematyki rozprawy należy ocenić jako trafny zarówno w związku z jego stałą aktualnością dla praktyki gospodarczej (dla polskich przedsiębiorców oferujących usługi na rzecz Lasów Państwowych), jak i jego znaczenia dla rozwoju ekonomiki branży oraz zarządzania, dostarczających podstaw koncepcyjnych również ekonomice leśnictwa.

Cele rozprawy i hipotezy badawcze

Cel badawczy rozprawy został sformułowany jako „poznanie oddziaływania określonych grup czynników na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych pracujących dla Lasów Państwowych” (s. 30). Jest on jest moim zdaniem jasny i

jednoznaczny. Takie postawienie celu powinno ułatwić udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy został on zrealizowany w toku postępowania przyjętego w rozprawie.

Adekwatnie do celu rozprawy Autorka sformułowała dwie hipotezy (s.11): pierwsza zakłada, że „na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych największy wpływ mają czynniki pochodzenia wewnętrznego”, natomiast w drugiej przyjęto, że „wpływ czynników pochodzących z otoczenia firm jest niewielki”.

Nie mam zastrzeżeń co do istoty obu hipotez. Również sposób ich sformułowania jest, zasadniczo rzecz biorąc, zrozumiały, co dobrze rokuje z punktu widzenia możliwości oceny, czy przeprowadzone badania i wywód zawarty w pracy jest satysfakcjonujący jeśli chodzi o ich weryfikację – zarówno co do meritum, jak i sposobu pomiaru zależności, o których hipotezy orzekają.

Pewną wątpliwość budzi jedynie podkreślenie (również w tytule rozprawy) formy własności podmiotu badań (prywatne firmy leśne), co implikuje pytanie, czy w sferze usług leśnych funkcjonują też przedsiębiorstwa państwowe. Przydatne byłoby wyjaśnienie przez Doktorantkę, co uzasadniało takie podejście. Ponadto dla precyzji sformułowań i redakcyjnej poprawności w wypadku pierwszej hipotezy wystarczające i konsekwentne w stosunku do nazewnictwa stosowanego w całej rozprawie byłoby określenie „czynniki wewnętrzne” (zamiast „pochodzenia wewnętrznego”), natomiast w drugiej – przydatne byłoby dodanie informacji o rodzaju badanych firm („firmy leśne”), choć domyślnie można przyjąć, że hipoteza ta odnosi się właśnie do takich przedsiębiorstw.

Metodyka badań

W rozprawie przyjęto mikroekonomiczny poziom analizy (poziom przedsiębiorstwa), co jest słuszne w związku z tematem pracy. Dla weryfikacji hipotez sformułowanych w drodze dedukcji przyjęto procedurę badawczą, w której wykorzystano pierwotne i wtórne źródła informacji (których opis zamieszczono nie w części dotyczącej metodyki badań, a w części informującej o zakresie pracy). W analizie pierwotnych danych empirycznych zastosowano metody statystycznej analizy danych, posługując się programem SPSS (Statistical Package for the Social Science).

W podstawowych dla weryfikacji hipotez badaniach ilościowych Autorka wykorzystwała wyniki badań empirycznych przeprowadzonych na przełomie lat 2006 i 2007 w Instytucie Badawczym Leśnictwa, których była uczestnikiem. W roku 2008 część pytań została ponownie skierowana do wcześniej ankietowanych przedsiębiorstw. Własne badania empiryczne to niewątpliwie silna strona rozprawy, powstaje jednak wątpliwość dotycząca

możliwości wydzielenia indywidualnego wkładu Doktorantki w przygotowanie i przeprowadzenie tych badań; w rozprawie brakuje jasnej deklaracji na ten temat. Słabością pracy jest przyjęcie do weryfikacji hipotez mało aktualnych danych empirycznych i to dokonanych dla krótkiego okresu (lata 2004 i 2005). W rozprawie nie uwzględniono zatem okresu kryzysu gospodarczego zapoczątkowanego w 2008 roku, co mogło wpłynąć na procesy decyzyjne w sferze inwestowania. Jest jednocześnie pozytywne, że Autorka, zdając sobie sprawę z niedoskonałości danych empirycznych, uzupełniła wiedzę w pewnych obszarach poprzez charakterystykę przedsiębiorstw usług leśnych dokonaną na podstawie danych dla okresu do roku 2011.

W kontekście metodyki badań należy też zwrócić uwagę na występujący niekiedy w rozważaniach brak precyzji i jasności terminologicznej – Autorka dowolnie (i w różnych znaczeniach) stosuje choćby takie pojęcia jak „inwestycje techniczne” utożsamiając je z nazwą „sprzęt” (podczas gdy chodzi o: środki pracy, wyposażenie techniczne, maszyny i urządzenia); operuje ponadto terminem „leśny rynek usług”, gdy mowa jest o „rynku usług leśnych”; niekiedy występują też wyrażenia kolokwialne dla konkretnych pojęć z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem (np. szef, firma).

Jako poprawny oceniam wybór czynników wpływających na poziom inwestycji w badanych przedsiębiorstwach dokonany drogą dedukcji, na podstawie wnikliwej analizy dorobku w tym zakresie. Za cenne poznawczo należy uznać zwłaszcza ustalenie mierników dla zidentyfikowanych i wyspecyfikowanych endo- i egzogenicznych czynników poziomu inwestycji oraz określenie kierunków i siły związków zachodzących między badanymi zjawiskami.

Zarówno badanie ankietowe, jak i przeprowadzona analiza wyników, mają cechy dojrzałego projektu badawczego, z prawidłowym postawieniem problemów merytorycznych i odpowiednią analizą ilościową i interpretacją otrzymanych wyników. Poza wspomnianą wyżej kwestią zakresu czasowego części analizy, przeprowadzone badanie wydaje się poprawne i dostarcza rezultatów wartościowych z punktu widzenia postawionych hipotez recenzowanej rozprawy. Silną stroną rozprawy jest sprawność warsztatowa dotycząca narzędzi analizy statystycznej.

Struktura i treść rozprawy

Rozprawa mgr Ewy Runo ma konstrukcję charakterystyczną dla prac awansowych w naukach leśnych, zgodnie z którą, pomijając takie standardowe elementy, jak wstęp, podsumowanie i wnioski oraz bibliografia, składa się z części zawierających zarys

problematyki z omawianego obszaru (z przeglądem dorobku naukowego), cel i zakres badań, ich metodykę, wyniki badań wraz z omówieniem, a także tzw. dyskusję.

Układ pracy należy uznać za logiczny i konsekwentny, zawierający główne zagadnienia niezbędne do zbadania postawionego problemu i weryfikacji sformułowanych hipotez. Należy dodać, że w warstwie redakcyjnej lekturę rozprawy, zwłaszcza powrót do niektórych fragmentów, ułatwia rozbudowany podział treści w ramach podrozdziałów (na odrębnie zatytułowane punkty).

Przyjęty cel rozprawy i jej zakres wymagały między innymi krytycznego przeglądu i oceny literatury, szczególnie dotyczącego problematyki inwestycji. Autorka wykazała się dobrą znajomością literatury przedmiotu. Co prawda ustosunkowuje się głównie do dorobku polskich autorów oraz korzysta z tłumaczeń publikacji ekonomistów zagranicznych, to podejście takie można uznać za racjonalne i uzasadnione ze względu na podmiot i przedmiot badań. Ogólnie biorąc, w części „Zarys problematyki z zakresu inwestycji” Doktorantka poprawnie referuje interesujące ją kwestie. Słusznie zwróciła uwagę między innymi na fakt, że w gospodarce leśnej długotrwały charakter procesów przyrodniczych (w tym produkcji drewna) wpływa na stosunkowo długi proces adaptacji nowych technik i technologii. Podkreśliła też znaczenie kategorii progu rentowności usług w ocenie efektywności inwestycji oraz miejsca ryzyka inwestycyjnego w teorii podejmowania decyzji. Można by jedynie oczekiwać niekiedy bardziej wnikliwej czy dyskusyjnej postawy, co jest pożądane w rozprawie doktorskiej. Szkoda też, że w części dotyczącej problemów i propozycji badawczych z obszaru inwestycji przedsiębiorstw Doktorantka ograniczyła się do jednego źródła literaturowego, a tym bardziej, że nie pokusiła się o własne sugestie. Generalnie jednak rozwiązanie zastosowane przez Autorkę można uznać jako mieszczące się formule określanej mianem różnorodności możliwych podejść do problematyki będącej przedmiotem jej zainteresowań.

Wyniki badań (rozdział 5) zostały przedstawione w trzech podrozdziałach ujmujących obszary uznane przez Autorkę za istotne dla badanego problemu.

W podrozdziale pierwszym scharakteryzowano badane przedsiębiorstwa i ich właścicieli, biorąc pod uwagę ich liczbę i wielkość, formy organizacyjno-prawne prowadzonej działalności gospodarczej, formy opodatkowania, przychody, konkurencję na rynku usług leśnych, cechy przedsiębiorców badanej grupy oraz wielkość inwestycji. Uwagę badawczą skoncentrowano na inwestowaniu w techniczne uzbrojenie pracy, tworząc tym samym punkt wyjścia do kolejnych etapów zaprojektowanych badań.

W podrozdziale drugim analizie poddano zewnętrzne uwarunkowania działalności przedsiębiorstw sektora usług leśnych i ich wpływ na poziom inwestycji. Jest to silna strona ocenianej rozprawy, bowiem przedstawiono w niej proces identyfikacji wpływu takich czynników szczegółowych, jak: sytuacja finansowa odbiorcy usług, tj. Lasów Państwowych, i długość zawieranych umów, a także czynników związanych z postępem technicznym, występujących na rynku pracy, w sferze konkurencji oraz w sferze popytu. Tok postępowania jest na tyle poprawny, że uzyskane wyniki należy uznać za adekwatne do rzeczywistości. Dyskusyjne wydaje się jednak stwierdzenie braku wpływu popytu na poziom inwestycji przedsiębiorstw pracujących zasadniczo na rzecz Lasów Państwowych. Wydaje się, że przyczyna uzyskania takiego rezultatu tkwi po pierwsze – w przyjętym mierniku popytu, którym była tylko wielkość pozyskania drewna w danym roku, bez uwzględnienia innych usług niż wycinka drzew (np. cięcia pielęgnacyjne), a po drugie - w objęciu badaniem tylko dwóch lat. Dodatkowo być może należało wziąć pod uwagę fakt, że odzwierciedleniem popytu jest długość umów zawieranych przez Lasy Państwowe (nadleśnictwa), w przypadku których stwierdzona została w rozprawie istotna statystycznie zależność, a które rozpatrywano odrębnie.

Rezultaty badań wewnętrznych czynników wpływających na poziom inwestowania zawarto w podrozdziale trzecim. Niezbyt fortunne jest jednak sformułowanie jego tytułu jako „Struktura firm świadczących usługi”, co może sugerować, że traktuje on o wewnętrznych zasobach badanych przedsiębiorstw i że jest to pogłębiona analiza wcześniejszej części pracy dotyczącej charakterystyki badanych przedsiębiorstw. W tej części pracy wartościowe poznawczo i zawierające wkład twórczy Autorki są zwłaszcza wyniki odnoszące się do barier technicznych i źródeł finansowania inwestycji, zależności między poziomem inwestycji a wiekiem przedsiębiorstw, a także próba parametryzacji niewymiernych zjawisk związanych ze strategią przedsiębiorstwa.

Część „Dyskusja” zawiera interesujące ujęcie ogólnych wniosków z przeprowadzonych badań empirycznych i dokonanego przeglądu dorobku naukowego. Doktorantka wykazuje umiejętność krytycznej analizy, wskazując jednocześnie ograniczenia metodologiczne.

W związku z ograniczoną w pracy egemplifikacją problemu zbyt dużym uproszczeniem jest moim zdaniem wniosek o braku wpływu popytu na decyzje inwestycyjne, a także sugestia o dezinformacji ze strony głównego usługobiorcy jako potencjalnej przyczynie niewykorzystania zdolności produkcyjnych w badanych przedsiębiorstwach.

W Podsumowaniu i wnioskach Autorka dokonała syntetycznej rekapitulacji wyników badań, nawiązując do hipotez badawczych. Przy ogólnie pozytywnej ocenie tej części rozprawy, część wniosków jest moim zdaniem dyskusyjna. Oznacza to potrzebę i zasadność pogłębienia badań w przyszłości. Moim zdaniem, ze względu na specyfikę leśnictwa oraz specyfikę przedsiębiorstw usługowych działających na jego rzecz, szczególną uwagę badawczą należałoby skoncentrować na zależności poziomu inwestycji od popytu, sytuacji na rynku pracy oraz postępu technicznego.

Aspekty poznawcze i aplikacyjne

Przedstawione powyżej uwagi nie podważają mojej ogólnej opinii, że rozprawa doktorska mgr Ewy Runo stanowi interesujące i w sporej części istotne wzbogacenie dorobku nauk leśnych, w tym rozważań dotyczących czynników wpływających na intensywność inwestycji ponoszonych w przedsiębiorstwach świadczących usługi leśne. Rezultaty rozprawy odnoszące się do relacji biznesowych między badanymi przedsiębiorstwami a dominującym w Polsce państwowym właścicielem lasów mogą mieć też znaczenie aplikacyjne istotne dla polityki leśnej i gospodarczej.

Generalnie można stwierdzić, że Autorka dokonała w dużej mierze trafnej identyfikacji czynników wpływających na decyzje inwestycyjne podejmowane przez przedsiębiorstwa usługowe pracujące na rzecz Lasów Państwowych. Walorem rozprawy jest nie tylko to, że w wyniku przeprowadzonych badań dowiedziono tezy, że w przedsiębiorstwach usług leśnych poziom inwestowania zależy głównie od czynników wewnętrznych, a wpływ czynników z otoczenia tych przedsiębiorstw nie jest znaczący. Rozpoznano też siłę i kierunki oddziaływania badanych grup czynników na poziom inwestycji w tego rodzaju podmiotach gospodarczych, co stanowi interesujący przyczynek poznawczy do badań nad zachowaniami przedsiębiorstw w kontekście angażowania środków finansowych w wyposażenie techniczne. W ten sposób osiągnięto założony cel badań. W treści pracy zawartych jest ponadto wiele szczegółowych rozważań i komentarzy, które mogą być przydatne dla zarządów i właścicieli przedsiębiorstw funkcjonujących w otoczeniu leśnictwa, podejmujących decyzje dotyczące technicznych podstaw rozwoju. Niektóre wątki mogą być także przydatne dla instytucji realizujących założenia polityki leśnej i gospodarczej.

Strona formalna rozprawy

Praca spełnia podstawowe wymogi formalne przewidziane dla rozpraw naukowych. Generalnie jest napisana poprawnym, klarownym językiem, a przypisy oraz spis literatury sporządzono prawidłowo.

Autorka nie ustrzegła się jednak pewnych uchybień. Zgodnie z obowiązkiem recenzenta poniżej przedstawiam ważniejsze dostrzeżone usterki (głównie o charakterze redakcyjnym):

- powoływanie się na źródła encyklopedyczne zamiast naukowych (s. 7),
- wielokrotnie występowanie antropomorfizacji (np.: s.7- „definicje akcentują...” – powinno być: „w definicjach akcentowane są”; s.12- „kalkulacja nie jest w stanie odpowiedzieć na pytanie...”),
- zapis wskaźników ekonomicznych - np. s. 24 – „ok. 30% r/r(2008/2009)” – powinno być: „coroczne tempo wzrostu w latach 2008 i 2009 w wysokości 30%”,
- s. 30 p. 3 sformułowano jako ”Cel i zakres pracy”, podczas gdy jego zawartość jest szersza, bo zawiera również bardzo ważny element pracy, to jest hipotezy;
- niekonsekwentne stosowanie określenia twórcy tej rozprawy („Autorka/Autor” - m.in. s. 33, 35),
- s. 34 – niejasne, jakiego roku i ilości dotyczy charakterystyka przedsiębiorstw usług leśnych,
- s. 36 – „pochodzenie źródeł przychodów” – powinno być: „źródła przychodów”,
- s. 43 Tabela 2 – sposób zapisu źródła informacji (podwójne),
- s. 49 – Tabela 3 i dalsze – w źródle podano publikację „w druku”, podczas, gdy dane w tabeli są sprzed wielu lat (więc prawdopodobnie praca ta została już wydana); ponadto publikacji tej nie ujęto w spisie literatury,
- s. 50 – Tabela 4 i dalsze – używanie nazwy kolokwialnej „szef”, przy czym nie jest jasne, czy chodzi o zarządzającego przedsiębiorstwem czy o właściciela (bo takiego terminu używa się w dalszej części prac),
- s. 58 – Rysunek 2 i dalsze – tytuły rysunków są nieprecyzyjne bądź niepełne (np. brak określenia rodzaju przedsiębiorstwa: „firma/przedsiębiorstwo leśne”; zbędne słowo „poziom” w odniesieniu do „wskaźnika”),
- „błędne stosowanie „najistotniejszy” – prawidłowo „istotny”,
- s. 69 i dalej – błędne używanie wyrażenia „prawie identyczne” – prawidłowo: „zbliżone”,
- s. 71 Tabela 23 w tytule: „w roku 2004 i 2005” – prawidłowo: ”w latach 2004 i 2005”,
- w tekście należy unikać zamieszczania kolejno kilku tabel bez „oddzielającego je” komentarza oraz kończenia tekstu rozdziału/podrozdziału tabelą,
- s. 81 stosowanie w nazwach p. 5.3.3 i p 5.3.3.1. różnej, nieprecyzyjnej terminologii dla tych samych pojęć (zasoby techniczne, sprzęt),
- s. 83 stosowanie nieprecyzyjnej terminologii z zakresu finansów przedsiębiorstw: „własne oszczędności” zamiast „własne środki finansowe”,
- s. 107 – „osoby młodsze wiekiem” – prawidłowo: „osoby młodsze”.

Ponadto drobne potknięcia językowe (stylistyczne, literowe, interpunkcyjne itp.) znajdują się w różnych fragmentach pracy, choć ich występowanie nie podważa ogólnie pozytywnej oceny formalnej strony recenzowanej rozprawy.

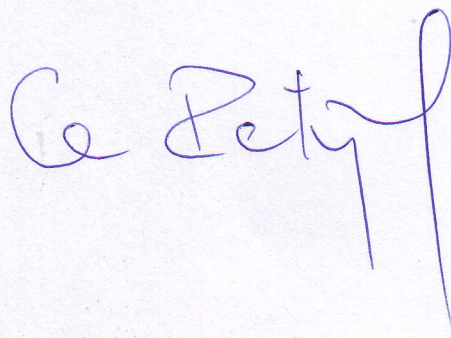
Ocena łączna i wniosek końcowy

Przedstawiona rozprawa jest interesującym, pogłębionym studium analityczno-literaturowym, z prawidłowo wyznaczonym obszarem badawczym, który stał się punktem wyjścia do przeprowadzonego następnie badania empirycznego. Na podstawie dokonanej analizy Autorka zaproponowała zbiór czynników endo- i egzogenicznych wpływających na

proces podejmowania decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw świadczących usługi na rzecz Lasów Państwowych oraz wskaźników pozwalających na ich parametryzację, a następnie na weryfikację hipotez orzekających o kierunkach i sile wpływu tych czynników na poziom inwestycji w analizowanych przedsiębiorstwach. Rozprawa dowodzi umiejętności dojrzałego posługiwania się przez Autorkę wiedzą nie tylko z nauk leśnych, ale i nauk ekonomicznych. Łączenie wiedzy jest cenne i potrzebne w rozpatrywaniu złożonych zjawisk i procesów występujących we współczesnej rzeczywistości (także w jej wycinku, jakim jest leśnictwo), ale jednocześnie – trudne. Autorka dobrze wywiązała się z tego zadania.

Wnioski z rozprawy wzbogacają dorobek naukowy dotyczący procesów podejmowania decyzji inwestycyjnych przez podmioty gospodarcze. Co ważne, wyniki badania przedsiębiorstw funkcjonujących w bliskim otoczeniu głównego właściciela lasów w Polsce mogą być użyteczne dla praktyki i polityki gospodarczej.

Biorąc pod uwagę całość powyższej oceny stwierdzam, że praca pani mgr Ewy Grażyny Runo spełnia warunki ustawowe stawiane rozprawom doktorskim i wnioskuję o dopuszczenie tej rozprawy do publicznej obrony.

Poznań, 22 czerwca 2014 roku